

Koninklijke Luchtmacht

Voorschrift tenuen

Koninklijke Luchtmacht

Datum	27 april 2011
Status	Definitief

Inhoud

1	ALGEMEEN	7
1.1	Algemeen	7
1.2	Toepassing	7
1.3	Gerelateerde documenten	8
1.4	Verantwoordelijkheden en bevoegdheden	8
2	GEVECHTSTENUE	9
2.1	Algemeen	9
2.2	Samenstelling	9
2.3	Toevoegingen	9
2.4	Variaties	10
3	DAGELIJKS TENUE	11
3.1	Algemeen	11
3.2	Samenstelling	11
3.3	Toevoegingen	11
3.3.1	Onderstaande artikelen kunnen aan het DT worden toegevoegd:	11
3.3.2	Gebruik ponjaard en sabel	11
3.4	Variaties	11
3.4.1	Zomertenuet.	11
3.4.2	DT (zonder jas DT) met trui	12
3.4.3	Overige variaties:	12
4	GELEGENHEIDSTENUE	13
4.1	Algemeen	13
4.2	Samenstelling	13
4.3	Toevoegingen	13
4.3.1	Gebruik ponjaard en sabel	13
4.3.2	Overige aanwijzingen.	14
5	CEREMONIEEL TENUE	15
5.1	Algemeen	15
5.2	Samenstelling	15
5.3	Toevoegingen	15
5.3.1	Gebruik ponjaard en sabel	15
5.3.2	Overige aanwijzingen:	15
6	AVONDTENUE	16
6.1	Algemeen	16
6.2	Samenstelling	16
6.3	Toevoegingen	17
6.3.1	Decoraties	17
6.3.2	Groot avondtenuet	17
7	TROPENTENUE	18
8	DRAAGWIJZE PONJAARD EN SABEL.....	19
8.1	Ponjaard	19
8.2	Sabel	19
9	SPECIALE TENUEN	20
9.1	Algemeen	20
9.2	Adjudanten en Ordonnansofficieren van H.M. de Koningin	20
9.2.1	Toevoegingen	20
9.2.1.1	Adjudanten van H.M. de Koningin	20
9.2.1.2	Ordonnansofficieren van H.M. de Koningin	21

9.3	Concerttenue kapel	21
9.4	Ruitertenue	22
9.4.1	Rechthebbenden	22
9.4.2	Samenstelling	22
9.4.3	Toevoegingen	22
9.4.4	Variaties	23
9.5	Gelegenheidstenue cadetten	24
9.5.1	Toevoegingen	24
10	ONDSCHIEDINGSTEKENS, EMBLEMEN EN DECORATIES	25
10.1	Algemeen	25
10.2	Draagwijze onderscheidingstekens en emblemen per kledingstuk	25
10.2.1	Gevechtstenue (GVT):	25
10.2.1.1	Nestels en koorden.	25
10.2.2	Dagelijks tenue (DT) en Gelegenheidstenue (GLT)	25
10.2.2.1	Nestels en koorden.	26
10.2.3	Avondtenue (AT)	26
10.2.3.1	Nestels en koorden.	26
10.3	Rangonderscheidingstekens	26
10.4	Onderscheidingstekens voor gespecialiseerde bekwaamheid	26
10.4.1	Algemeen	26
10.4.2	Brevetten voor luchtvarenden	27
10.4.3	Hogere militaire of academische vorming	27
10.4.4	Specialistische militaire bekwaamheid	28
10.4.4.1	Geneeskundige bekwaamheid	28
10.4.4.2	Sportinstructeur	28
10.4.4.3	Parachutistenbrevet	28
10.4.4.4	Ex-commando	28
10.4.4.5	Ex-luchtmobiel	28
10.4.4.6	Explosievenopruimer	28
10.4.4.7	Muzikant	28
10.4.4.8	Luchtverkeersbeveiling	28
10.5	Vaardigheidsonderscheidingstekens	28
10.6	Onderscheidingstekens voor avondtenue	29
10.7	Onderdeelshangers	29
10.8	Inspecteur generaal krijgsmacht	29
10.9	Indelingseembleem CLAS	29
10.10	Decoraties	29
10.10.1	Algemeen	29
10.10.2	Betekenis van enige termen	29
10.10.3	Modelversierselen en decoraties	30
10.10.4	Klein-modeldecoraties	30
10.10.5	Batons	30
10.10.6	Gespen	31
10.10.7	Limitatieve opsomming en volgorde	31
11	HOOFDDEKSELS	34
11.1	Algemeen	34
11.2	Baret Verenigde Naties	34
11.3	Baret overige instanties en organisaties	34
12	OVERIGE REGELINGEN	35
12.1	Algemeen	35
12.2	Overige kleding	35
12.3	Vergunningen	35

12.4	Verboden	35
12.5	Interservicestaat tenuen	36
12.6	Trouw	36
12.6.1	Verkrijgen van toestemming	36
12.6.2	Bewapening	37
12.6.3	Erehaag	37
12.6.4	Exercitie	37
12.7	Rouw	37
12.7.1	Privé	37
12.7.2	Begrafenis met (beperkt) militair eerbetoon	37

1 ALGEMEEN

1.1 Algemeen

Dit voorschrift beschrijft de tenuen die aan de militairen van de Koninklijke Luchtmacht (KLu) worden verstrekt, de militaire kledingstukken die door de Luchtmachtmilitairen zelfstandig kunnen worden aangeschaft en de draagwijze van onderscheidingstekens, emblemen en decoraties. De draagwijze van onderscheidingstekens, emblemen en decoraties is voor mannelijke en vrouwelijke militairen gelijk.

Het uniform wordt op een correcte en verzorgde wijze gedragen. Het moet een goede pasvorm hebben, geen slijtage vertonen en schoon zijn. Het uniform moet goed in model zijn geperst met vouwen in de broek (m.u.v. de broek GVT). De schoenen moeten goed gepoetst zijn. De kleding wordt gesloten gedragen. De militair is persoonlijk verantwoordelijk voor het correcte uiterlijk voorkomen. Toevoegingen of wijzigingen aan het uniform, anders dan in dit voorschrift benoemd, zijn niet toegestaan.

Naamplaatjes (DT) en naamlinten, rangonderscheidingstekens, indelingselementen en mouwemblemen (GVT) worden verplicht gedragen door alle militairen. Alleen de onderdeelcommandant is bevoegd voor bepaalde diensten of plaatsen en operationele omstandigheden af te wijken van deze verplichting, dit ter bescherming van de privacy van de militair of om redenen van bedrijfsveiligheid.

Het dragen van zgn. "look-alikes", het zichtbaar combineren van burgerkleding of – uitrusting met militaire kleding is niet toegestaan. Het is ook niet toegestaan onderkleding (bijvoorbeeld bontvoering) als "buitenste laag" te dragen.

Waar in dit voorschrift wordt verwezen naar de militair als "hij" dient waar van toepassing "hij" of "zij" te worden gelezen.

De voorgeschreven tenuen bij krijgsmachtdeeloverschrijdende activiteiten zijn beschreven in DP 20-10 (Ceremonieel & Protocol, Hoofdstuk 6).

Het zomertenuue mag buiten het militaire terrein worden gedragen tussen 15 april en 15 oktober, binnen het militaire terrein is het gebruik van dit tenue vrij, tenzij de commandant van de eenheid anders beveelt.

1.2 Toepassing

Het voorschrift is onverkort van toepassing op:

- Militairen in actieve dienst bij de KLu.
- Militairen van de Groep Luchtmacht Reserve (GLR).
- Geestelijke verzorgers.
- Gewezen militairen van de KLu, die na hun eervol ontslag uit de militaire dienst gerechtigd zijn het uniform te dragen, wanneer zij uniformkleding van de KLu dragen (zie ook de regelingen ter zake opgenomen in de MP 31-110, Regeling Uitrusting Defensie {RUD}).

1.3 Gerelateerde documenten

Voor de beschrijving naar soort en hoeveelheid van de artikelen die tot de persoonsgebonden uitrusting (PGU) van de individuele militair behoren, wordt verwezen naar de MP 31-110, Regeling Uitrusting Defensie (RUD).

Regelingen met betrekking tot vergoedingen, aanspraken, vervanging, etc. zijn opgenomen in RUD.

1.4 Verantwoordelijkheden en bevoegdheden

De bevoegdheid met betrekking tot het voorschrijven en de keuze van tenuen ligt bij C-LSK, deze laat zich adviseren door de Traditiecommissie Koninklijke Luchtmacht en de Commissie Uniformen Commando Luchtstrijdkrachten (CUCLSK).

C-LSK is verantwoordelijk voor de uitgifte van dit voorschrift. Het Bureau Algemene Zaken en Protocol van het Kabinet C-LSK is belast met het actueel houden ervan.

2 GEVECHTSTENUE

2.1 Algemeen

Kledingstukken behorend tot het Gevechtstenu (GVT) mogen niet worden gecombineerd met kledingstukken behorend tot het DT, GLT, CT of AT, tenzij de combinatie in dit voorschrift nadrukkelijk wordt aangegeven. De operationele commandant kan bij oefeningen of operationele inzet afwijkingen van de vastgestelde samenstelling toestaan, als de weersomstandigheden of bepaalde werkzaamheden dat vereisen.

Het standaard GVT is uitgevoerd in een woodland camouflagepatroon. Voor "out of area" operaties en oefeningen ten behoeve van deze operaties zijn afwijkende camouflagepatronen bij het KPU-bedrijf beschikbaar. Het is niet toegestaan tijdens de normale dienst een GVT te dragen in een ander dan woodland camouflagepatroon. De operationele commandant kan in bijzondere omstandigheden hiervan afwijken.

2.2 Samenstelling

Het GVT is als volgt samengesteld:

- baret;
- basisjas;
- basisbroek;
- webbing broekriem, zwart;
- hemd, T-shirt, groen, woodland of vochtregulerend;
- zwarte sokken;
- zwarte laarzen.

2.3 Toevoegingen

Onderstaande kledingstukken kunnen aan het GVT worden toegevoegd:

- halsdoek;
- overhemd, woodland, lange mouw (in de broek gedragen)(eventueel zonder de basisjas);
- overhemd, woodland, korte mouw, zomer (in de broek gedragen);
- broek, basis, woodland, zomer;
- jas, basis, woodland, zomer;
- parka, woodland, met semi-permeabele voering;
- parka, woodland, natweer bilaminaat;
- voering, parka, woodland, natweer bilaminaat;
- bontvoering met of zonder semi-permeabele voering;
- capuchon, parka, woodland;
- jack, crewchief, woodland;
- broek, woodland, natweer;
- groen gevoerde broek in combinatie met de parka woodland;
- overwanten, woodland;
- zwarte lederen handschoenen;
- hemd, groen, rolkraag met rits;
- zomer- of winterpet;
- sokken, koud weer, groen, zwart of zandkleurig;
- hemd, T-shirt, woodland/zandkleurig;
- armband, woodland;

- veiligheidsschoenen.

2.4

Variaties

De volgende variaties zijn mogelijk:

- Het T-shirt, woodland, mag, na toestemming van de commandant, uitsluitend op de werklocatie, zichtbaar worden gedragen en hierbij wordt op de broekriem, zichtbaar een rangonderscheidingsteken gedragen.
- Bij het gebruik van voorgeschreven veiligheidsschoeisel mogen de broekspijpen over de veiligheidsschoeisel worden gedragen.
- Bij extreme hitte mogen, na toestemming van de commandant uitsluitend op de werklocatie, de broekspijpen over de zwarte laarzen worden gedragen.
- Voor decoraties, onderscheidingstekens en emblemen: zie hoofdstuk 10.

3 DAGELIJKS TENUE

3.1 Algemeen

Kledingstukken behorend tot het Dagelijks Tenue (DT) mogen niet worden gecombineerd met kledingstukken behorend tot het GVT, GLT, CT of AT, tenzij de combinatie in dit voorschrift nadrukkelijk wordt aangegeven. De jas DT wordt altijd gesloten gedragen.

3.2 Samenstelling

Het DT is als volgt samengesteld:

- 1 Voor mannelijke militairen:
 - pet DT of veldmuts;
 - jas DT;
 - overhemd, lange mouw, DT;
 - overhemd, korte mouw, DT;
 - stropdas, zwart, DT;
 - broek DT;
 - broekriem, zwart leder met geelmetalen gesp, DT (met of zonder KLu-embleem);
 - sokken, zwart, DT, laag model;
 - schoenen, zwart, DT.
- 2 Voor vrouwelijke militairen:
 - hoed DT of veldmuts;
 - jas DT;
 - overhemd, lange mouw, DT;
 - overhemd, korte mouw, DT;
 - stropdas, zwart, DT;
 - rok DT (roklengte: onder de knie ter hoogte van de kuitaanzet) of broek DT;
 - panty's, huidkleurig;
 - schoenen, pumpmodel of model mocassins, zwart, DT;

3.3 Toevoegingen

3.3.1 *Onderstaande artikelen kunnen aan het DT worden toegevoegd:*

- handschoenen, zwart leder, gevoerd en ongevoerd, in combinatie met de jas DT;
- schoudertas, zwart (A4-model), voor vrouwelijke militairen;
- trui;
- parka;
- sjaal, zwart.

3.3.2 *Gebruik ponjaard en sabel*

- 1 Bij functionele diensten in troepenverband dragen militairen vanaf de rang van adjudant-onderofficier de sabel, zoals verordonneerd.
- 2 Indien opgedragen mag de sabel vervangen worden door de ponjaard.
- 3 Sergeanten en sergeantenmajoor dragen indien opgedragen de ponjaard

3.4 Variaties

3.4.1 *Zomertenuue.*

Ten aanzien van het dragen van het zomertenuue gelden de volgende regels:

- Het overhemd lange mouw wordt gedragen met das en de mouwen niet opgerold; op het overhemd worden de rangonderscheidingstekens en het naamplaatje gedragen;
- Het overhemd korte mouw wordt gedragen zonder das en met de kraag open (bovenste knoopje los). Onder het overhemd wordt een wit T-shirt met ronde hals zichtbaar gedragen. Op het overhemd worden de rangonderscheidingstekens en het naamplaatje gedragen. Op het overhemd mogen de batons worden gedragen.
- het dragen van panty's door vrouwelijke militairen is bij het zomertenu met rok facultatief.

3.4.2 *DT (zonder jas DT) met trui*

Ten aanzien van het dragen van het DT (zonder jas) met de trui gelden de volgende regels:

- de trui wordt over de broek c.q. de rok gedragen;
- op het overhemd wordt verplicht de das gedragen;
- op de trui worden uitsluitend de rangonderscheidingstekens, eventuele brevetten en het naamplaatje gedragen.

3.4.3 *Overige variaties:*

- bij diensten in troepenverband onder koude weersomstandigheden kan het DT gedragen worden in combinatie met de trui onder de jas DT, zodanig dat de trui niet zichtbaar is;
- bij diensten in troepenverband dragen de vrouwelijke militairen verplicht de broek DT;
- vrouwelijke militairen mogen in plaats van de rok DT, de broek DT dragen;
- vrouwelijke militairen dragen de zwarte schoenen (pumpmodel) bij de rok DT. De zwarte schoenen (model mocassins) worden uitsluitend gedragen bij de broek DT;
- bij de parka mag naar keuze de zwarte sjaal worden gedragen. De sjaal wordt zodanig gedragen dat deze aan de achterzijde en opzij niet buiten de kraag van de jas uitkomt;
- DT handschoenen worden gedragen indien dit is bepaald; in overige gevallen naar keuze;
- overkleding wordt altijd gesloten gedragen;
- voor decoraties, onderscheidingstekens en emblemen: zie hoofdstuk 10;

4 GELEGENHEIDSTENUE

4.1 Algemeen

Kledingstukken behorend tot het Gelegenheidstenu (GLT) mogen niet worden gecombineerd met kledingstukken behorend tot het GVT, DT, CT of AT, tenzij de combinatie in dit voorschrift nadrukkelijk wordt aangegeven.

4.2 Samenstelling

Het GLT is als volgt samengesteld:

- 1 Voor mannelijke militairen:
 - pet DT;
 - jas DT
 - goudgeborduurde rangonderscheidingstekens;
 - overhemd, lange mouw, wit;
 - stropdas, zwart, DT;
 - broek DT;
 - broekriem, zwart leder met geelmetalen gesp, DT (met of zonder KLU-
embleem);
 - sokken, zwart DT;
 - schoenen, zwart, DT;
 - handschoenen, wit, GLT.
- 2 Voor vrouwelijke militairen:
 - hoed DT;
 - jas DT;
 - goudgeborduurde rangonderscheidingstekens;
 - overhemd, lange mouw, wit;
 - stropdas, zwart, DT;
 - rok DT;
 - panty's, huidkleurig;
 - schoenen, pumpmodel, zwart, DT;
 - handschoenen, wit, GLT;
 - schoudertas, zwart.

4.3 Toevoegingen

4.3.1 *Gebruik ponjaard en sabel*

- 1 Ponjaard wordt gedragen vanaf de rang van SM. Indien bevolen kan de sergeant (der eerste klasse) de ponjaard dragen.
- 2 Sabel wordt gedragen vanaf de rang van adjudant-onderofficier. Indien bevolen kan de sergeant majoor en sergeant (der eerste klasse) de sabel dragen.

4.3.2

Overige aanwijzingen.

- 1 Bij diensten in troepenverband dragen de vrouwelijke militairen verplicht de broek DT.
- 2 Voor decoraties, onderscheidingstekens en emblemen: zie hoofdstuk 10.

5 CEREMONIEEL TENUE

5.1 Algemeen

Kledingstukken behorend tot het Ceremonieel (CT) mogen niet worden gecombineerd met kledingstukken behorend tot het GVT, DT, GLT of AT, tenzij de combinatie in dit voorschrift nadrukkelijk wordt aangegeven. Het CT wordt gedragen bij plechtigheden, zoals veteranendag, Prinsjesdag, aanbidding geloofsbrieven, trouwerij, vaandelwacht etc.

5.2 Samenstelling

Het CT is voor mannelijke en vrouwelijk militairen gelijk en is als volgt samengesteld:

- pet CT, voor vrouwelijke militairen hoed CT;
- jas CT;
- wit kraagje;
- t-shirt;
- voor officieren en adjudant-onderofficier: gevlochten broodjes op schouder;
- broek CT;
- bretels;
- sokken, zwart;
- schoenen, zwart (dichte zwarte schoenen worden door KPU uitgeleend aan vrouwelijke militairen);
- handschoenen, wit;
- voor officieren en adjudanten: oranje bandsjerp, sabelkoppel, dragon en sabel;
- voor onderofficieren tot en met sergeant-majoor: koppel en ponjaard.

5.3 Toevoegingen

5.3.1 *Gebruik ponjaard en sabel*

- 1 Ponjaard wordt gedragen vanaf de rang van SM. Indien bevolen kan de sergeant (der eerste klasse) de ponjaard dragen.
- 2 Sabel wordt gedragen vanaf de rang van adjudant-onderofficier. Indien bevolen kan de sergeant majoor en sergeant (der eerste klasse) de sabel dragen.

5.3.2 *Overige aanwijzingen:*

- 1 Afhankelijk van de uitnodiging wordt door officieren KLu bij het CT een sabel gedragen.
- 2 KLu-militairen in de rang vanaf adjudant-onderofficier die gaan trouwen hebben de keuze uit het dragen van de ponjaard KLu of de sabel.
- 3 KLu-onderofficieren tot en met de rang van Sergeant Majoor die gaan trouwen mogen op verzoek de ponjaard dragen.
- 4 Overige KLu-militairen dragen het CT zonder ponjaard of sabel.
- 5 Bij militaire plechtigheden waarbij het vaandel is ingedeeld en de gewapende troep het CT draagt, draagt de vaandelwacht het CT. De vaandeldrager draagt een bandelier ter ondersteuning van het vaandel.

6 AVONDTENUE

6.1 Algemeen

Kledingstukken behorend tot het Avond Tenue (AT) mogen niet worden gecombineerd met kledingstukken behorend tot het GVT, GLT, CT of DT, tenzij de combinatie in dit voorschrift nadrukkelijk wordt aangegeven. De regels met betrekking tot vergoeding van aanschaf van het AT zijn opgenomen in RUD.

6.2 Samenstelling

Het AT is als volgt samengesteld:

1 Voor mannelijke officieren en stafadjudanten:

- pet DT;
- jas AT;
- smokinghemd, lange mouw, wit, met liggend boord;
- vlinderdas, zwart;
- vest AT;
- broek AT, met donkerblauwe bies;
- sokken, zwart;
- schoenen, zwart;
- handschoenen, wit.

2 Voor vrouwelijke officieren en stafadjudanten:

- hoed DT;
- jas AT;
- overhemd, lange mouw, wit;
- lavallière, zwart;
- vest AT;
- afhankelijk van de gelegenheid lange of korte rok AT;
- panty's, huidkleurig;
- schoenen, pumpmodel, zwart, DT;
- handschoenen, wit;
- handtas of enveloppe, zwart.

3 Voor mannelijke officieren (FPS fase 1), die niet in het bezit zijn van een AT, cadetten en onderofficieren:

- pet DT;
- jas DT
- goudgeborduurde rangonderscheidingstekens;
- overhemd, lange mouw, wit;
- vlinderdas, zwart;
- broek DT;
- broekriem, zwart leder met geelmetalen gesp, DT (met of zonder KLu-embleem);
- sokken, zwart DT;
- schoenen, zwart, DT;
- handschoenen, wit, GLT.

4 Voor vrouwelijke officieren (FPS fase 1), die niet in het bezit zijn van een AT, cadetten en onderofficieren:

- hoed DT;
- jas DT;
- goudgeborduurde rangonderscheidingstekens;
- overhemd, lange mouw, wit;

- damesdas, zwart, DT;
- rok DT;
- panty's, huidkleurig;
- schoenen, pumpmodel, zwart, DT;
- handschoenen, wit, GLT;
- handtas, zwart.

6.3 Toevoegingen

6.3.1 Decoraties

Miniatuurdecoraties, draaginsigne gewonden klein model, handgeborduurde kleine uitvoering van brevetemblemen en vaardigheidseemblemen parachutisten mogen worden gedragen op de jas AT. Indien de DT jas wordt gedragen als avondtenue worden de grootmodeldecoraties gedragen. Voor een exacte omschrijving van de regelgeving wordt verwezen naar hoofdstuk 10.

6.3.2 Groot avondtenue

Bij het groot avondtenue wordt het vest vervangen door een wit piqué vest, de vlinderdas door een witte piqué vlinderdas. Bij dit tenue wordt een wit smoking overhemd gedragen met een staand bord.

7 TROPENTENUE

Militairen die dienst verrichten in gebieden met (overwegend) tropische temperaturen, komen doorgaans in aanmerking voor verstrekking van het tropentenu. De samenstelling van het tenuepakket wordt per geval door het KPU-bedrijf in overleg met DML/ALOS/H-SOS vastgesteld. Hierbij geldt dat het AT alleen wordt verstrekt bij een plaatsingsduur van minimaal drie jaar.

De volgende uitvoeringen van het tropentenu zijn mogelijk:

- Dagelijks tropentenu;
- Avondtenu Tropen.

Delen van het tropentenu mogen niet worden gecombineerd met andere tenuen.

8 DRAAGWIJZE PONJAARD EN SABEL

8.1 **Ponjaard**

- 1 De ponjaardriem wordt onder de jas gedragen. De ponjaard is met de draagogen bevestigd aan de musketonhaken en maakt een hoek ten opzichte van de grond van 45 graden. De ponjaard wordt niet gedekt door de jas GLT en CT. Wanneer men de linkerhand naar beneden strekt kan de greep van de ponjaard worden omvat.
- 2 vrouwelijke militairen dragen een broek indien de ponjaard wordt gevoerd.
- 3 Geestelijke verzorgers dragen geen ponjaard.

8.2 **Sabel**

- 1 De sabelkoppel wordt onder de jas gedragen. De draagogen van de sabel worden met musketonhaken aan de ahangriemen bevestigd. De korte ahangriem wordt zodanig op lengte afgesteld, dat de sabel met de sleepplaat net niet de grond raakt. Bij getrokken sabel wordt de schede met het bovenste draagoog aan de slangenkophak van de sabelkoppel gehangen. Aan de sabel wordt de sabeldragon gehangen; deze wordt bevestigd aan de daarvoor bedoelde sleuf in de kom van het sabel.
- 2 Opperofficieren dragen een dragon van bouillons (dikke gouddraden), overige officieren een dragon van torsades (dun gouddraad).
- 3 Indien de sabel bij een bepaalde gelegenheid wordt gedragen, kan deze – indien zulks wordt verzocht of wenselijk geacht – worden afgelegd;
- 4 vrouwelijke militairen dragen een broek indien de sabel wordt gevoerd.
- 5 Geestelijke verzorgers dragen geen sabel.

9 SPECIALE TENUEN

9.1 Algemeen

Tot de speciale tenuen die in dit hoofdstuk worden beschreven, worden die tenuen gerekend, die in veel opzichten overeenkomen met de tenuen beschreven in voorgaande hoofdstukken, maar door hun samenstelling of door een aantal speciale toevoegingen en / of emblemen hiervan afwijken. De speciale tenuen worden gedragen door adjudanten van H.M. de Koningin, Ordonnansofficieren van H.M. de Koningin en muzikanten van de militaire orkesten, etc.

9.2 Adjudanten en Ordonnansofficieren van H.M. de Koningin

Officieren die zijn benoemd tot adjudant (in buitengewone dienst) en ordonnansofficier van H.M. de Koningin dragen, naar regelen te stellen door de Adjudant-Generaal, tevens Chef van het Militaire Huis van H.M. de Koningin, het Gelegenheidstenue (GLT) en het Bijzondere Ceremoniële Tenue (BCT). Het tenue kan worden aangepast door de Chef Militair Huis in geval van bijzondere evenementen.

Het BCT is als volgt samengesteld:

- pet BCT, voor vrouwelijke officieren hoed BCT;
- jas BCT;
- broek BCT (voor vrouwelijke officieren zonder bandplooi);
- overhemd, wit, zonder kraag;
- kraagboord, wit;
- sokken zwart;
- bottines zwart;
- Klu-sabel met dragon;
- oranje sjerp;
- schouderepauletten BCT;
- handschoenen, leder c.q. katoen, wit.

Indien men bereden adjudant is, dan wordt dit tenue aangevuld met gouden sporen.

9.2.1 *Toevoegingen*

9.2.1.1 Adjudanten van H.M. de Koningin

De volgende toevoegingen op het uniform worden gedragen:

1 DT/GLT:

- op de kraag van de jas wordt een goudkleurige metalen 'B' (20mm) met daarboven de Koninklijke kroon (15mm) gedragen;
- aan de rechterschouder wordt een goudkleurige nestel gedragen, waaraan twee goudkleurige nestelpennen zijn bevestigd.

2 AT (zowel klein als groot AT):

- op de jas AT worden schouderbedekkingen aangebracht, waarop de goudkleurige metalen 'B' (20mm) met daarboven de Koninklijke kroon (15mm) wordt gedragen;
- aan de rechterschouder wordt een goudkleurige nestel gedragen, waaraan twee goudkleurige nestelpennen zijn bevestigd.

3 BCT:

- op de epauletten wordt de gouden luchtmacht vink met kroon geplaatst. Tussen de luchtmacht vink met kroon en de sluitknoop wordt een goudkleurige metalen 'B' (20mm) met daarboven de Koninklijke kroon (15mm) gedragen;
- aan de rechterschouder wordt een goudkleurige nestel gedragen, waaraan twee goudkleurige metalen nestelpennen zijn bevestigd;

9.2.1.2

Ordonnansofficieren van H.M. de Koningin

De volgende toevoegingen op het uniform worden gedragen:

1 DT/GLT:

- op de kraag van de jas wordt een zilverkleurige metalen 'B' (20mm) met daarboven de Koninklijke kroon (15mm) gedragen;
- aan de rechterschouder wordt een zilverkleurige nestel gedragen, waaraan twee zilverkleurige nestelpennen zijn bevestigd.

2 AT (zowel klein als groot AT):

- op de jas AT worden schouderbedekkingen aangebracht, waarop de zilverkleurige metalen 'B' (20mm) met daarboven de Koninklijke kroon (15mm) wordt gedragen;
- aan de rechterschouder wordt een zilverkleurige nestel gedragen, waaraan twee zilverkleurige nestelpennen zijn bevestigd.

3 BCT:

- op de epauletten wordt de gouden luchtmacht vink met kroon geplaatst. Tussen de luchtmacht vink met kroon en de sluitknoop wordt een zilverkleurige metalen 'B' (20mm) met daarboven de Koninklijke kroon (15mm) gedragen;
- aan de rechterschouder wordt een zilverkleurige nestel gedragen, waaraan twee zilverkleurige metalen nestelpennen zijn bevestigd;

9.3

Concerttenue kapel

Het concerttenue kapel (CK) wordt gedragen door muzikanten van de Luchtmachtkapel.

Het CK is als volgt samengesteld:

1 Voor mannelijke militairen:

- jas CK;
- broek CK;
- overhemd smoking wit piqué liggende boord;
- middelband (cumberbund) zwart;
- goudgeborduurde rangonderscheidingstekens;
- vlinderdas zwart;
- sokken zwart, langmodel;
- schoenen uitgaan zwart glad leder vetersluiting laag model.

2 Voor vrouwelijke militairen:

- jas CK;
- broek CK;
- blouse avondtenue;
- vlinderstrik zwart;
- goudgeborduurde rangonderscheidingstekens;
- kousen c.q. panty's naadloos huidkleurig;
- schoenen zwart glad leder pumpmodel hakhoogte max. 6 cm;
- handtas zwart enveloppe model.

9.4 Ruitertenu

Het ruitertenu KLu wordt gedragen bij militaire ruitergelegenheden of die civiele ruiterevenementen waarbij het dragen van het militaire uniform gepast is.

9.4.1 *Rechthebbenden*

Het DT-Rij mag worden gedragen door actief dienende beroepsmilitairen en actief dienende reservisten van de Koninklijke Luchtmacht die :

- Lid zijn van de Militaire Ruitersportvereniging (MRV) "Te Paard!" of een aan de MRV gelieerde vereniging (Cavalier, Nederlandse Vereniging Bereden Wapenvaardigheden) en bovendien;
- Voldaan hebben aan de eisen voor het Militair Ruiterbewijs, of;
- Een via de MRV verkregen geldige startkaart van de KNHS in bezit hebben (springen: minimaal niveau B met 1 winstpunt; dressuur: minimaal niveau B met 5 winstpunten), of;
- Uitkomen voor de Militaire Ruiterequipe van het Bureau Internationale Militaire Sport (BIMS), of;
- Voldaan hebben aan de eisen voor het Nationale Vijfkampkruis NOC*NSF op het onderdeel springen in de Olympische Moderne Vijfkamp.

9.4.2 *Samenstelling*

Het ruitertenu is als volgt samengesteld voor mannelijke en vrouwelijke ruiters:

- ruitershelm voorzien van helmvertrek¹ en KLu-embleem adelaar met kroon²;
- blauwe KLu baret;
- jas DT-Rij³;
- overhemd lange mouw blauw DT;
- stropdas zwart DT;
- rijbroek zwart;
- broekriem zwart leder met geelmetalen gesp DT;
- rijlaarzen zwart;
- sporen⁴;
- handschoenen zwart;
- sokken zwart.

Het DT-Rij wordt gedragen op oefeningen en wedstrijden van de KNHS tot Z-niveau, van de Nederlandse Vereniging voor Bereden Wapenvaardigheden en van de MRV "Te Paard!" en voorts bij die ruitergelegenheden waar optreden in militair tenue gepast is.

9.4.3 *Toevoegingen*

Het ruitertenu kent enkele toevoegingen en variaties, die naar het oordeel van de operationele commandant toepasselijk zijn bij bepaalde gelegenheden, afhankelijk van de weersgesteldheid of de mate van formaliteit:

- trui wol blauw;
- parka bilaminaat woodland (eventueel inclusief voering);
- sjaal wol groen;
- body protector;

¹ Indien helmvertrek niet verstrekt: zwarte ruitershelm.

² NSN 17-007-8568 embleem adelaar met kroon, opl metaal goud, muts klu

³ Indien niet beschikbaar: normale jas DT.

⁴ Ruiters dragen witmetalen of zilveren sporen aan zwarte spoorriempjes. Adjudanten van H.M. de Koningin dragen goudkleurige sporen.

- voor decoraties, onderscheidingstekens en emblemen zie hoofdstuk 10.

9.4.4

Variaties

Gelegenheidstenu-e-Rij voor mannelijke en vrouwelijke ruiters

Het GLT-Rij wordt gedragen bij gelegenheden waar de troepen te voet ook GLT dragen of waar dat naar het oordeel van de operationele commandant wenselijk is, of bij wedstrijden (vanaf dressuur Z-niveau) waar deelname in GLT is gewenst.⁵ Bij GLT-Rij wordt de ruiterhelm niet gedragen.

De overeenkomstige DT-onderdelen worden bij het GLT-Rij vervangen door:

- platte pet en de hoed voor vrouwelijke militairen;
- overhemd lange mouw wit;
- handschoenen wit;

Indien de sabel onderdeel uitmaakt van de bewapening van de bereden eenheid of als de gelegenheid dit naar het oordeel van de operationele commandant rechtvaardigt, is de ruiter gerechtigd het KLu sabel te dragen.

Zomertenu-e voor mannelijke en vrouwelijke ruiters

Als bij het standaard ruitertenu-e is omschreven, echter:

- zonder jas DT-Rij;
- zonder stropdas;
- overhemd korte mouw blauw.

Staltenu-e voor mannelijke en vrouwelijke ruiters

Het staltenu-e kan worden gedragen tijdens werkzaamheden te voet. Het is niet toegestaan te rijden in dit tenu-e.

Het staltenu-e is als volgt samengesteld:

- werkjas basis woodland;
- rijbroek zwart;
- blauwe KLu baret;
- broekriem zwart leder met geelmetalen gesp DT;
- rijlaarzen zwart of jophurs zwart;
- sokken zwart;
- sporen⁶;
- handschoenen zwart;
- parka bilaminaat woodland (evt incl voering).

Het vereiste tenu-e voor militairen van de Koninklijke Luchtmacht die deelnemen aan een examen van de Stichting Militair Ruiterbewijs en die het DT-Rij niet in het bezit hebben, is het tenu-e het hieronder beschreven standaard ruitertenu-e met dien verstande dat de normale DT-jas en een zwarte effen glatte rijbroek dienen te worden gedragen.

⁵ De KNHS schrijft voor civiele deelnemers aan dressuurwedstrijden van Z-niveau en hoger voor: rokjas, vest, hoge hoed en witte handschoenen. De gepaste militaire equivalent is hier GLT-Rij.

⁶ Ruiters dragen witmetalen of zilveren sporen aan zwarte spoorriempjes. Adjudanten van H.M. de Koningin dragen goudkleurige sporen.

9.5 **Gelegenheidstenuue cadetten**

Het gelegenheidstenuue (GT) cadetten wordt gedragen door officieren in opleiding aan de Nederlandse Defensie Academie.

Het gelegenheidstenuue cadetten is als volgt samengesteld:

1 Voor mannelijke militairen:

- pet GT cadet;
- broek, uniform GT cadet;
- jas, uniform cadet;
- overhemd wit zonder boord;
- boord wit staand;
- sokken zwart;
- schoenen uitgaan zwart glad leder (KLu) vetersluiting laag model;
- handschoenen katoen wit.

2 Voor vrouwelijke militairen:

- hoed GT cadet;
- jas GT cadet;
- rok kort GT cadet;
- overhemd GT wit;
- lavallière zwart;
- kousen c.q. panty's naadloos huidkleurig;
- schoenen zwart glad leder pumpmodel hakhoogte max. 6 cm;
- handschoenen katoen wit;
- handtas zwart enveloppe model.

Variant op GT cadetten voor vrouwelijke militairen is het avondtenuue vrouwelijke cadetten. In plaats van de rok kort GT cadet wordt dan de rok lang GT cadet gedragen.

9.5.1 *Toevoegingen*

Onderstaand artikel kan aan het GT cadetten worden toegevoegd:

- Mantel.

10 ONDERSCHIEDINGSTEKENS, EMBLEMEN EN DECORATIES

10.1 Algemeen

In dit hoofdstuk wordt onderscheid gemaakt tussen enerzijds onderscheidingstekens en emblemen en anderzijds decoraties. De Minister van Defensie stelt regels ten aanzien van het dragen van decoraties. Van de regeling met betrekking tot decoraties, zoals in dit hoofdstuk is opgenomen, mag niet worden afgeweken anders dan na schriftelijke toestemming van de Minister van Defensie. De sectie Decoratiebeleid & Toekenning Onderscheidingen (DB&TO) van het Ministerie van Defensie is de verantwoordelijke instantie. Het recht tot het dragen van onderscheidingstekens, emblemen en decoraties moet blijken uit de persoonlijke registratieve bescheiden, de registratieve indeling of tewerkstelling van betrokkene.

10.2 Draagwijze onderscheidingstekens en emblemen per kledingstuk

10.2.1 *Gevechtstenue (GVT):*

Er geldt een **draagplicht** voor:

- het naamlint;
- de rangonderscheidingstekens;
- squadron- of onderdeelseembleem uitsluitend voor de duur dat de militair bij de eenheid is ingedeeld op de rechtermouw;
- mouwembleem NL-driekleur op de bovenzijde van de linkermouw.

Het gevechtsinsigne wordt gedragen boven de rechter borstzak.

Op de linkerborst mag met toestemming van de onderdeelcommandant het embleem van de afdeling of functionaliteit (functie embleem) worden gedragen.

Vaardigheidseemblemen worden gedragen op de linkerborstzak met een maximum van vier emblemen. Wanneer een militair meer dan vier van deze emblemen bezit, is aan hem de keuze welke hij draagt.

Onderscheiding luchtvarenden, parachutistenemblemen en het embleem legerluchtwaarnemer worden gedragen boven de linkerborstzak (maximaal één). De militair dient m.b.t. het dragen van een Nederlands- en/of een buitenlands embleem zelf een keuze te maken, waarbij de buitenlandse emblemen boven de rechter borstzak worden gedragen.

10.2.1.1 Nestels en koorden.

- Bij het GVT worden geen nestels gedragen.
- Stafadjudant-onderofficier dragen het functiekoord aan de linkerschouder.
- OGRV en bewakingpersoneel VLb VKL dragen het functiekoord in zwart aan de linkerschouder.

10.2.2 *Dagelijks tenue (DT) en Gelegenheidstenue (GLT)*

Er geldt een **draagplicht** voor:

- het naamplaatje wordt boven rechterborstzak gedragen, voor vrouwelijke militairen op de overeenkomstige plaats;
- op het overhemd dient het naamplaatje op de klep van de rechterborstzak te worden gedragen;
- de rangonderscheidingstekens;

- de onderdeelhanger, uitsluitend voor de duur dat de militair bij de eenheid is ingedeeld, voor vrouwelijke militairen wordt de onderdeelbroche op de overeenkomstige plaats;
- het mouwembleem van de Koninklijke Luchtmacht op linkerbovenzijde van de mouw.

Het gevechtsinsigne wordt gedragen boven de rechter borstzak.

Modeldecoraties en batons worden gedragen boven de linkerborstzak, voor vrouwelijke militairen op de overeenkomstige plaats;

Voor de draagwijze van onderscheidingstekens voor gespecialiseerde bekwaamheid, vaardigheidsonderscheidingstekens en onderdeelhangers, zie resp. punt 10.5, 10.6 en 10.7.

10.2.2.1 Nestels en koorden.

- Nestels en koorden worden op het DT en GLT in principe gedragen aan de linkerschouder.
- Adjudanten (in buitengewone dienst) en ordonnansofficieren van Hare Majesteit de Koningin dragen hun nestel aan de rechterschouder.
- OGRV en bewakingpersoneel VLb VKL dragen op het DT en GLT het functiekoord in wit.
- Het KLu Erekoord wordt door rechthebbenden gedragen aan de linkerschouder.

Het draaginsigne gewonden wordt gedragen op de rechterborstzak, voor vrouwelijke militairen op de overeenkomstige plaats.

10.2.3 *Avondtenu* (AT)

Er geldt een **draagplicht** voor de rangonderscheidingstekens op de jas AT.

Op de jas AT mag worden gedragen:

- brevetemblemen in kleine geborduurde uitvoering (KPU-bedrijf verstrekt hiertoe geborduurde emblemen, op eigen kosten kunnen de brevetemblemen rechtstreeks op de jas AT worden geborduurd);
- één herinneringseembleem (rechtsboven);
- klein-modeldecoraties.

10.2.3.1 Nestels en koorden.

- Nestels en koorden worden op het AT in principe gedragen aan de linkerschouder.
- Adjudanten (in buitengewone dienst) en ordonnansofficieren van Hare Majesteit de Koningin dragen hun nestel aan de rechterschouder.
- OGRV en bewakingpersoneel VLb VKL dragen op het AT het functiekoord in wit.

10.3 **Rangonderscheidingstekens**

Als schuifpassant op de schouderepaulet.

10.4 **Onderscheidingstekens voor gespecialiseerde bekwaamheid**

10.4.1 *Algemeen*

De categorie onderscheidingstekens voor gespecialiseerde bekwaamheid bestaat uit:

- brevetten voor luchtvaardenden;
- onderscheidingstekens voor hogere militaire of academische vorming;
- onderscheidingstekens voor specialistische militaire bekwaamheid.

Bij het KPU worden deze onderscheidingstekens competentieartikelen genoemd en de autorisatie om deze te bestellen is gekoppeld aan de geregistreerde opleidingen in peoplesoft.

10.4.2 *Brevetten voor luchtvaardenden*

Draagwijze:

- Op de jas DT: als draagspeld in de vorm van zwaargewicht metaal, midden boven de linker borstzak, de onderzijde van het onderscheidingsteken op 25mm afstand van de bovenzijde van de borstzak, afhankelijk van het aantal batons. Buitenlandse brevetten voor luchtvaardenden worden op de overeenkomstige plaats als hierboven beschreven gedragen, alleen boven de rechter borstzak. Het buitenlands brevet wordt gedragen in de standaard-uitvoering. Voor vrouwelijke militairen op de overeenkomstige plaats.
- Op de jas CT: Op de overeenkomstige plaats zoals bij de jas DT.
- Op de trui: in stoffen uitvoering op de met de jas DT overeenkomstige plaats. Het dragen van buitenlandse brevetten voor luchtvaardenden op de trui is verboden.
- Op het overhemd DT: als draagspeld in lichtgewicht (verkleind model vergeleken met de zwaargewicht speld), boven de klep van de linker borstzak, gecentreerd.

10.4.3 *Hogere militaire of academische vorming*

Draagwijze:

- Op de jas DT: als draagspeld in de vorm van zwaargewicht metaal, midden boven de linker borstzak, de onderzijde van het onderscheidingsteken op 25mm afstand van de bovenzijde van de borstzak. Buitenlandse onderscheidingstekens worden op de overeenkomstige plaats als hierboven beschreven gedragen, alleen boven de rechter borstzak. Het buitenlandse onderscheidingsteken wordt gedragen in de kleinste standaard-uitvoering en mag alleen gedragen worden als men ook het Nederlandse brevet draagt. voor vrouwelijke militairen op de overeenkomstige plaats.
- Op de jas CT: Op de overeenkomstige plaats zoals bij de jas DT.
- Op de trui: in stoffen uitvoering op de met de jas DT overeenkomstige plaats. Het dragen van een buitenlands onderscheidingsteken op de trui is verboden.
- Op het overhemd DT: als draagspeld in lichtgewicht (verkleind model vergeleken met de zwaargewicht speld), gecentreerd boven de klep van de linkerborstzak.
- Verder gelden er de volgende regels ten aanzien van deze onderscheidingstekens:
 - Van de Nederlandse onderscheidingstekens voor hogere militaire of academische vorming worden er niet twee of meer tegelijkertijd gedragen. De militair die heeft voldaan aan de eisen voor meerdere hogere brevetten, draagt het onderscheidingsteken dat het meest overeenkomt met de beklede functie.
 - De militair die tevens gerechtigd is tot het dragen van een brevet voor luchtvaarder, draagt het brevetonderscheidingsteken voor hogere militaire of academische vorming direct boven het onderscheidingsteken voor luchtvaarder.
 - Buitenlandse onderscheidingstekens voor hogere militaire of academische vorming mogen slechts worden gedragen (nooit meer dan één) indien de militair ook in het bezit is van het overeenkomstige Nederlandse brevet. Het buitenlandse brevet mag alleen gedragen worden, als men ook het Nederlandse brevet draagt.

10.4.4 *Specialistische militaire bekwaamheid*

10.4.4.1 Geneeskundige bekwaamheid

De draagspeld, in de vorm van zwaargewicht metaal, wordt op het midden van de plooi van de linkerborstzak van de jas DT gedragen. Voor de jas CT en voor vrouwelijke militairen op de overeenkomstige plaats. Het draaginsigne voor op het overhemd wordt gedragen gecentreerd boven de klep van de linkerborstzak. De stoffen uitvoering voor op de trui basistenuue wordt op de gelijke wijze gedragen als op het overhemd.

10.4.4.2 Sportinstructeur

De onderzijde van het embleem moet op 13 cm afstand van het uiteinde van de linkermouw van de jas DT.

10.4.4.3 Parachutistenbrevet

Op de jas DT wordt gedragen midden boven de linker borstzak waarbij de onderzijde van het onderscheidingsteken op 25mm afstand van de bovenzijde van de borstzak wordt geplaatst, afhankelijk van het aantal batons. Buitenlandse onderscheidingstekens worden op de overeenkomstige plaats als hierboven beschreven gedragen, alleen boven de rechter borstzak. Het buitenlandse onderscheidingsteken wordt gedragen in de kleinste standaard-uitvoering en mag alleen gedragen worden als men ook het Nederlandse brevet draagt. Voor de jas CT en voor vrouwelijke militairen op de overeenkomstige plaats.

10.4.4.4 Ex-commando

De draagspeld wordt midden boven de rechter borstzak van de jas DT gedragen, waarbij de onderzijde van het onderscheidingsteken op 10mm afstand van de bovenzijde van het naambordje is geplaatst. Voor de jas CT op de overeenkomstige plaats.

10.4.4.5 Ex-luchtmobiel

De draagspeld wordt midden boven de rechter borstzak van de jas DT gedragen, waarbij de onderzijde van het onderscheidingsteken op 10mm afstand van de bovenzijde van het naambordje is geplaatst. Voor de jas CT en voor vrouwelijke militairen op de overeenkomstige plaats.

10.4.4.6 Explosievenopruimer

De onderzijde van het onderscheidingsteken is geplaatst op 13 cm afstand van het uiteinde van de linkermouw van de jas DT.

10.4.4.7 Muzikant

Deze onderscheiding wordt op beide kraageinden van de jas DT/CT gedragen.

10.4.4.8 Luchtverkeersbeveiling

Zie de draagwijze brevetten voor luchtvaardenden.

10.5 Vaardigheidsonderscheidingstekens

Draagwijze:

De vaardigheidsonderscheidingstekens worden midden op de plooi van de linker borstzak van de jas DT gedragen. Voor de jas CT en voor vrouwelijke militairen op de overeenkomstige plaats. De bronzen lamel bij het onderscheidingsteken

scherpschutter dient als opvulling te worden gebruikt, wanneer de militair niet beschikt over meer dan één lamel.

Het dragen van meer dan twee vaardigheidonderscheidingstekens is niet toegestaan.

10.6 Onderscheidingstekens voor avondtenue

Draagwijze:

Deze stoffen uitvoering voor het avondtenue wordt bevestigd op de overeenkomstige plaats van het zwaargewicht metalen onderscheidingstekens voor de jas DT voor de categorie luchtvaardenden (KPU-bedrijf verstrekt hiertoe geborduurde emblemen, op eigen kosten kunnen de onderscheidingstekens rechtstreeks op de jas AT worden geborduurd).

10.7 Onderdeelshangers

Draagwijze:

De hanger wordt gedragen op de plooi van de rechterborstzak. De broche voor vrouwelijke militairen wordt op de overeenkomstige plaats gedragen.

10.8 Inspecteur generaal krijgsmacht

Dit embleem wordt 60 mm onder de schoudernaad op de rechtermouw van de jas DT gedragen.

10.9 Indelingsembleem CLAS

Deze emblemen worden 60 mm onder de schoudernaad op de rechtermouw van de jas DT gedragen.

10.10 Decoraties

10.10.1 Algemeen

In deze paragraaf worden de decoraties beschreven die door militairen van de KLu kunnen worden gedragen. Voor informatie over decoraties die in deze paragraaf niet voorkomen, kunnen militairen van de KLu zich richten tot de sectie DB&TO van het Ministerie van Defensie. De decoraties worden uitvoerig beschreven in een Militaire Publicatie. Voor het dragen van buitenlandse onderscheidingen is de toestemming vereist van de Minister van Defensie. Deze toestemming dient te worden aangevraagd door middel van een rekest (in te dienen bij de Sectie Onderscheidingen).

10.10.2 Betekenis van enige termen

- 1 decoraties/onderscheiding⁷ - De versierselen behorende bij een ridderorde of een der overige militaire en civiele onderscheidingen;
- 2 modelversierselen - De versierselen zoals statutair voorgeschreven, het (orde)kruis of de (ere)medaille hangend aan of bevestigd op het lint;
- 3 modeldecoraties - in afwijking van bepaalde statuten dragen militairen, tenzij het een grootkruis, grootofficier dan wel commandeur betreft, de versierselen militair opgemaakt, d.w.z. de (orde)kruizen en (ere)medailles niet hangend aan het lint maar op het lint bevestigd;
- 4 klein-modeldecoraties - sterk verkleinde uitvoeringen van de modelversierselen;

⁷ teneinde verwarring te voorkomen met de militaire onderscheidingstekens zoals beschreven in dit hoofdstuk wordt de term "decoratie" gebruikt.

- 5 baton - een strook van het bij de decoratie behorende lint, welke door middel van een metalen kern is verstevigd;
- 6 rozet - een knoop in de kleuren van het ordelint, welke op het lint van de klein modeldecoratie en de baton wordt gedragen;
- 7 barrette - een rozet op een stukje galon van goud, halfgoud/half zilver dan wel zilver dat op het lint van de kleinmodeldecoratie en de baton wordt gedragen;
- 8 gesp - een metalen versiersel op het lint en de baton, oorspronkelijk bedoeld voor deelname aan bijzondere krijgsverrichtingen.

10.10.3 *Modelversierselen en decoraties*

- 1 een modelversiersel wordt – met uitzondering van die voor een grootkruis, grootofficier en commandeur – militair gedragen op de linkerborst op het DT, de bovenzijde van het lint even boven het midden van de borstzak, op het CT en voor vrouwelijke militairen op overeenkomstige hoogte;
- 2 bij twee of meer modeldecoraties gedragen, dienen deze te zijn bevestigd aan de decoratiegesp; de decoraties mogen elkaar gedeeltelijk bedekken, maar het / de meest rechts gedragen kruis/medaille (aan de zijde van de jassluiting) dient als de belangrijkste, geheel onbedekt te blijven;
- 3 decoraties worden niet gedragen op het GVT en overkleding; indien bij een plechtigheid een decoratie wordt uitgereikt is het de gedecoreerde toegestaan, uitsluitend op die dag, deze decoratie op het GVT te dragen;
- 4 op het uniform mag maar één rij modeldecoraties worden gedragen, ongeacht het aantal decoraties dat de militair gerechtigd is te dragen; deze rij mag niet langer zijn dan de afstand tussen linkerschoudernaad en de uiterste rand van het linker uniformpand waarbij de eerste decoraties zonodig de revers overlappen;
- 5 indien het aantal decoraties te groot is om op één rij te worden gedragen, dient de militair zich tot het dragen van een kleiner aantal te beperken; in dit kleiner aantal dienen in elk geval de door of vanwege H.M. de Koningin verleende decoraties te zijn opgenomen;
- 6 indien nestels worden gedragen, zijn deze over de modeldecoraties, c.q. over het lint van een grootkruis heen bevestigd.

10.10.4 *Klein-modeldecoraties*

- 1 klein-modeldecoraties moeten een getrouw beeld geven van de decoraties waarop zij betrekking hebben, zij worden aaneengesloten gedragen op het AT; de decoratiegesp wordt op dezelfde wijze gedragen als is voorgeschreven voor modeldecoraties; op het AT mag de decoratiegesp de linkerrevers gedeeltelijk overlappen;
- 2 voor ridders-grootkruis, grootofficiëren, commandeurs en officieren in een ridderorde is het lint van het miniatuurversiersel voorzien van een rozet, voor ridders-grootkruis een goudgalon, voor de grootofficier aan de zijde van de linkerschouder een goudgalon en aan de andere zijde een zilveralon en voor de commandeur een zilveralon.

10.10.5 *Batons*

- 1 het lint van een decoratie in de vorm van een baton wordt gedragen op de linkerborst;
- 2 het midden van de baton geplaatst even boven het midden van de linkerborstzak of overeenkomstige hoogte (vrouwelijke militairen); de batons mogen niet door de revers van het uniform worden bedekt;
- 3 de klassen van een ridderorde worden op batons aangeduid op de wijze als hiervoor vermeld onder miniatuurversierselen;

- 4 meerdere batons worden in aaneengesloten rijen (van maximaal vier batons) zonder onderlinge tussen ruimte op de hierna aangegeven wijze aangebracht:

batons	rangvolgorde			
2	a	b		
3	a	b	c	
4	a	b	c	d
5		a	b	
	c		d	e
6		a	b	
	c	d	e	f
7	a		b	c
	d	e	f	g
etc				

- 5 Elke baton is 27 mm breed en 11 mm hoog, met dien verstande dat de batons van het Oorlogsherinneringskruis en het Ereteken voor Orde en Vrede, indien op die batons meer dan twee sterren worden gedragen, 39 mm breed zijn;
- 6 De batons moeten een getrouw beeld geven van de decoratie waarop zij betrekking hebben en dienen der halve te zijn voorzien van de sterren, cijfers of andere tekenen.
- 7 Indien een baton moet zijn voorzien van een verkleind model van de betreffende decoratie, van een cijfer of een ander teken, dient de verticale middellijn daarvan ten minste 5 en ten hoogste 9 mm te bedragen.
- 8 Het is niet toegestaan andere dan hieronder opgesomde decoraties (batons) op het uniform te dragen behoudens met toestemming van de Minister van Defensie.
- 9 Dit geldt evenzeer voor het dragen van buitenlandse onderscheidingen. Ook hier is de toestemming van de Minister van Defensie vereist. De toestemming wordt aangevraagd door middel van een rekest, gericht aan de sectie DB&TO van het Ministerie van Defensie.

10.10.6 *Gespen*

Indien de militair een decoratie draagt, bij welke hem meer dan één gesp is toegekend, dienen de gespen van beneden naar boven op het lint te zijn bevestigd in de volgorde waarin ze zijn verkregen.

10.10.7 *Limitatieve opsomming en volgorde*

Limitatieve opsomming en volgorde van de Nederlandse decoraties en batons die op het uniform mogen worden gedragen:

- 10 Militaire Willemsorde
- 11 Verzetskruis
- 12 Erepinning voor menslievend hulpbetoon in goud
- 13 Orde van de Nederlandse Leeuw
- 14 Orde van Oranje Nassau
- 15 Huisorde van Oranje
- 16 Bronzen Leeuw
- 17 Verzetsster Oost-Azië :(1942 – 1945)
- 18 Bronzen kruis
- 19 Kruis van verdienste
- 20 Vliegerkruis
- 21 Erepinning voor menslievend hulpbetoon. (in zilver en brons)
- 22 De Ruyter-medaille

- 23 Erepenning voor verdiensten jegens openbare verzamelingen (museummedaille)
- 24 Medaille van het Rode Kruis (regeringsmedaille)
- 25 Ereteken voor verdienste (in goud en zilver)
- 26 Oorlogsherinneringskruis; hiertoe behoren de volgende gespen:
- Gespen voor algemene krijgsverrichtingen:
 - Krijg ter Zee 1940–1945
 - Oorlogsvluchten 1940–1945
 - Oorlogsdienst Koopvaardij 1940–1945
 - Oorlogsdienst Visserij 1940–1945
 - Krijg te Land 1940–1945
 - Gespen voor bijzondere krijgsverrichtingen:
 - Nederland Mei 1940
 - Nederlandsch-Indië 1941–1942
 - Javazee 1941–1942
 - Middellandse Zee 1940–1945
 - Arnhem-Nijmegen-Walcheren 1944
 - Normandië 1944
 - Oost-Azië – Zuid-Pacific 1942–1945
- 27 Verzetsherdenkingskruis
- 28 Ereteken voor Orde en Vrede (hiertoe behoren de gespen 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950 en 1951)
- 29 Nieuw-Guinea Herinneringskruis
- 30 Mobilisatie-oorlogskruis
- 31 Kruis voor recht en vrijheid (met de gesp "Korea 1950")
- 32 Herinneringsmedaille VN-vredesoperaties (eventueel met gesp "Libanon 1979")
- 33 Herinneringsmedaille multinationale vredesoperaties (eventueel met de gespen "Sinäi" en "Golf")
- 34 Herinneringsmedaille Vredesoperaties met gesp(en)
- 35 Herinneringsmedaille voor Humanitaire Hulpverlening bij Rampen. (met de gespen "Tunesië 1969/1970", "Soedan 1974" en "Rwanda 1994")
- 36 KOSOVO-medaille
- 37 Onderscheidingsteken voor langdurige dienst als officier (Officierskruis met het getal XV of een hoger getal, vormende een veelvoud van vijf)
- 38 Onderscheidingsteken voor langdurige trouwe dienst (voor vrijwillig diende militairen beneden de rang van tweede-luitenant):
- de bronzen medaille voor 12-jarige dienst;
 - de zilveren medaille voor 24-jarige dienst;
 - de gouden medaille voor 36-jarige dienst.
- 39 Vrijwilligersmedaille Openbare Orde (voor langdurige dienst als vrijwilliger bij o.a. een reserve-orgaan, eventueel met het getal XV of een hoger getal vormende een veelvoud van vijf)
- 40 Huwelijksmedaille 1937 (huwelijk van Prinses Juliana en Prins Bernard op 7 januari 1937)
- 41 Inhuldigingsmedaille 1948 (inhuldiging van Koningin Juliana op 6 september 1948)
- 42 Herinneringsmedaille 1962 (25-jarig huwelijk van Koningin Juliana met Prins Bernard der Nederlanden op 7 januari 1962)
- 43 Huwelijksmedaille 1966 Prinses Beatrix en Prins Claus op 10 maart 1966)
- 44 Inhuldigingsmedaille 1980 (inhuldiging van H.M. Koningin Beatrix op 30 april 1980)

- 45 Herinneringsmedaille bezoek H.M.Koningin Beatrix en Z.K.H. Prins Claus aan de Nederlandse Antillen 1980
- 46 Huwelijksmedaille 2002 (huwelijk Prins Willem Alexander en Prinses Maxima)
- 47 Herinneringsmedaille Buitenlandse bezoeken
- 48 Ereteken voor meester-scherpschutter (op geweer voor schepelingen van de Koninklijke Marine)
- 49 Marinemedaille
- 50 Landmachtmedaille
- 51 Luchtmachtmedaille
- 52 Herinneringsmedaille Vrijwillige Politie 1948–1998
- 53 Medaille van het Carnegieheldenfonds
- 54 Kruis van verdienste van het Nederlandse Rode Kruis
- 55 Medaille van verdienste van het Nederlandse Rode Kruis
- 56 Medaille voor trouwe dienst van het Nederlandse Rode Kruis. (met het cijfer X of een getal, vormende een veelvoud van X)
- 57 Herinneringskruis 1939/1940 van het Nederlandse Rode Kruis
- 58 Herinneringskruis 1940–1945 van het Nederlandse Rode Kruis, met de gesp "Indonesië 1940-1945"
- 59 Kruis voor betoonde marsvaardigheid (Vierdaagse kruis)
- 60 Vaardigheidsmedaille van de Nederlandse Sportfederatie
- 61 Nationale Vijfkamp-kruis van de Nederlandse Sportfederatie ⁸
- 62 Medaille van de Koninklijke Nederlandse Vereniging voor Luchtvaart
- 63 Kruis van de Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reserve-Officieren (KVNRO), voor het voldoen aan de eisen voor de Tweedaagse Militaire Prestatietocht met in het geval er bovendien sprake is van een bijzondere verdienste t.o.v. de KVNRO, een zilveren lauwerkrans ter bevestiging op het lint van de TMPT medaille
- 64 Prins Maurits-medaille
- 65 Medaille voor bijzondere verdiensten van de Koninklijke Nederlandse Vereniging "Onze Luchtmacht"
- 66 Herinneringsmedaille luchtbescherming 1940–1945
- 67 Herinneringsmedaille van de Verenigde Naties en multinationale vredesoperaties;
- 68 United Nations service-medal, met gesp Korea
- 69 United Nations medal (met diverse linten)
- 70 Multinational Force & Observer medal
- 71 European Union Monitor Mission Medal
- 72 NATO-medal (met de gespen Former Yugoslavia en Kosovo)
- 73 Weu Mission Service Medal (met de gespen Former Yugoslavia en Albanië).

⁸ militairen, die reeds in het bezit zijn van een door het Nederlands Olympisch Comité toegekende medaille of nationale vijfkampkruis, mogen deze decoratie blijven dragen.

11 HOOFDDEKSELS

11.1 **Algemeen**

Militairen van de Koninklijke Luchtmacht dragen bij het uniform buiten gebouwen het bij het tenue voorgeschreven hoofddekseel.

11.2 **Baret Verenigde Naties**

De lichtblauwe VN-baret met VN-embleem wordt gedragen door alle militairen in de volgende gevallen:

- 1 de militair is opgeleid voor een optreden in VN-verband en uitzendgereed; de commandant die verantwoordelijk is voor de opleiding, bepaalt het moment waarop de militairen aan het einde van de opleiding uitzendgereed zijn; als sprake is van een wachtperiode na de afronding van de opleiding tot het moment van uitzending, mag de VN-baret niet worden gedragen;
- 2 gedurende de uitzending in VN-verband, inbegrepen verlofperioden;
- 3 gedurende de thuisreis en bij de ter zake doende medaille-uitreiking na afloop van de uitzending;
- 4 tijdens een herkenningssplechtigheid voor gevallen slachtoffers waaraan in VN-verband is deelgenomen.

Andere hoofddekseels dan de VN-baret zijn in dat verband niet toegestaan.

11.3 **Baret overige instanties en organisaties**

Voor de overige baretten, zoals de baret van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE), gelden dezelfde regels als gesteld in 11.2.

12 OVERIGE REGELINGEN

12.1 Algemeen

In dit hoofdstuk zijn tenuebepalingen opgenomen, die niet in een ander hoofdstuk zijn ondergebracht.

12.2 Overige kleding

1 Naast het GVT, DT, GLT, AT en CT bestaan aanvullende kledingstukken die door de KLu worden verstrekt en derhalve mogen worden gedragen zoals "Out of Area"- bij uitzendingen naar het buitenland wordt in bijzondere gevallen het kledingpakket aangevuld. Deze kledingstukken mogen uitsluitend worden gedragen tijdens de uitzendperiode. Het betreft de volgende pakketten:

- Koud weer;
- Woestijn;
- Jungle;

2 Sportkleding.

3 Werkkleding, zoals overalls, stofjassen e.d.

4 Wit kledingpakket voor geneeskundig personeel.

5 Vliegeroverall voor luchtvaarders.

6 Brandweerkleding voor brandweer personeel.

7 Stewardkleding voor stewards en stewardessen.

Bij deze kleding wordt de baret gedragen, tenzij anders voorgeschreven door de commandant. Bij de vliegeroverall mag de veldmuts KLu worden gedragen.

12.3 Vergunningen

Het is toegestaan een militair tenue te combineren met privémotorkleding wanneer men een privémotor, scooter of bromfiets bestuurt of als passagier meerijdt. Het is toegestaan het GVT of DT te dragen tijdens woon-werkverkeer.

12.4 Verboden

Het is verboden het uniform te dragen indien:

- een functie wordt uitgeoefend in het licht van de Regeling Nevenwerkzaamheden Defensie;
- wordt deelgenomen aan een betoging, tenzij deze in Nederland plaatsvindt en uitsluitend tot onderwerp heeft de voor de militairen geldende arbeidsvoorwaarden;
- het dragen van het uniform de Koninklijke Luchtmacht in diskrediet brengt.

Het is niet toegestaan burgerkleding of -uitrusting zichtbaar met militaire kleding te combineren.

Het is niet toegestaan onderkleding (bijvoorbeeld bontvoering) als "buitenste laag" te dragen.

12.5 Interservicestaat tenuen

In de DP 20-10 (Ceremonieel & Protocol) vindt u een aantal algemene aanduidingen van tenuen welke voor alle krijgsmachtdelen gelden. Tevens vindt u hier ook het tenueoverzicht per gelegenheid (Hoofdstuk 6) indien er sprake is van krijgsmachtdeelloverschrijdende activiteiten en de kledingaanduiding (militair) bij civiel uitnodigingen. Een korte samenvatting:

Algemene aanduiding	KLu
DT1	DT Batons
DT2	DT Modeldecoraties
GT1	GLT Batons
GT2	GLT Modeldecoraties
GT3	GLT Modeldecoraties Ponjaard/Sabel
GT4	<i>Wordt binnen KLu niet meer toegepast</i>
CT1	CT Modeldecoraties (incl sterren/linten)
CT2	CT Modeldecoraties (incl sterren/linten) Ponjaard/Sabel
CT3	<i>Wordt binnen KLu niet meer toegepast</i>
AT1	Klein AT Klein modeldecoraties
AT2	Groot AT Klein modeldecoraties Ster met ordelint

12.6 Trouw

Voor de trouwplechtigheid van een militair in actieve dienst kan toestemming worden verkregen om in het CT te trouwen. Op dit tenue wordt altijd model onderscheidingen gedragen.

12.6.1 Verkrijgen van toestemming

De militair die het voornemen heeft om in het GLT te trouwen heeft hiervoor geen toestemming van zijn commandant. Het verzoek om in CT te mogen trouwen wordt door de onderdeelcommandant voorzien van een advies en doorgeleid naar de Hoofd Sectie Algemene Zaken & Protocol van C-LSK. Bij afwezigheid van de protocolofficier, neemt de luchtmachtadjudant deze taak op zich. Hoofd Sectie Algemene Zaken & Protocol van C-LSK stemt met de beheerder van het Depot Ceremonieel Tenuen (DCT) van het KPU-bedrijf af of aan het verzoek kan worden

voldaan en informeert de aanvrager. Nadat de toestemming is afgegeven moet de aanvrager contact opnemen met de beheerder DCT voor het maken van uitvoeringsafspraken (inpassen, opmaken bruikleen, uit- en inlevering). Schade aan het CT, onafhankelijk van de oorzaak, zal door middel van de regeling schadeverhaal opgelegd worden aan de gebruiker.

12.6.2 *Bewapening*

Aan het GLT of CT kan de sabel of ponjaard worden toegevoegd, waarbij de eventuele kerkelijke inzegening ongewapend is. Het verzoek hiertoe is in overeenstemming met de aanvraag voor toestemming CT, zoals hierboven beschreven. Stafadjutant geeft instructie aan de drager van sabel/ponjaard over het gebruik van het wapen.

12.6.3 *Erehaag*

Bij een huwelijk bestaat de mogelijkheid om een sabelwacht te formeren. Deze sabelwacht bestaat uit maximaal 8 militairen, exclusief de commandant.

12.6.4 *Exercitie*

Voor de uitvoering wordt verwezen naar DP 20-20 (Exercitie voor de Krijgsmacht).

12.7 **Rouw**

In geval van het overlijden van een militair in actieve dienst is het belangrijk om bij de uitvaart de wensen van zijn of haar nabestaanden te respecteren. Het zou de wens kunnen zijn om de plechtigheid geheel privé te laten verlopen of een plechtigheid met (beperkt) militaire eer uit te voeren. Om een begrafenis met militaire eer kan worden verzocht als het een overlijden van een militair in actieve dienst betreft of wanneer het een drager van een dapperheidonderscheiding (actieve of buiten dienst) betreft.

12.7.1 *Privé*

Indien de nabestaanden aangeven om de begrafenis in privésfeer te willen houden is het ongepast om daar in uniform te verschijnen. Men dient te bedenken dat de nabestaanden redenen kunnen hebben waarom er geen relatie met de militaire dienst wordt gewenst. Indien de nabestaanden het op prijs stellen dat collega's in militair uniform aanwezig zijn bij de plechtigheid zonder militair eerbetoon, wordt altijd het DT1 gedragen.

12.7.2 *Begrafenis met (beperkt) militair eerbetoon*

DP 20-10, hoofdstuk 22 (Ceremonieel en Protocol)